

Retouradres: B&W, Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Commissie Algemene Zaken

Datum 22 augustus 2018
Onderwerp Brief radicalisering

Geachte leden van de raad,

Op 21 juni jongstleden heeft u een brief ontvangen van waarnemend burgemeester Van Aartsen. Met die brief werd een bestuurlijk vervolg gegeven aan de twee onderzoeken die zijn ingesteld nadat de *Amsterdamse aanpak radicalisering en polarisatie* in 2017 en 2018 onder vuur kwam te liggen na een serieuze integriteitsschending. Sinds mijn aantreden op 12 juli jongstleden heb ik mij grondig verdiept en samen met het College besloten de bestuurlijke reactie op de integriteitsschendingen (de uitvoering van de aanbevelingen van de *Taskforce* en de *Quickscan*) enigszins bij te stellen. De aanvullende voorstellen vindt u aan het einde van deze brief.

De blijvende zorg om aanslagen, om de veiligheid van de stad en zijn inwoners en om het bewaren van de maatschappelijke vrede dwingt de gemeente om zelfkritisch en open de eigen maatregelen tegen radicalisering telkens te bespreken en beoordelen. Tegelijkertijd kan Amsterdam bogen op een, in een groot aantal jaren opgebouwde en landelijk gerespecteerde aanpak van radicalisme waarbij de gemeente, de politie en het Openbaar Ministerie nauw samenwerken. Het is niet de bedoeling om deze overboord te zetten: ik bouw dankbaar voort op het werk van mijn voorgangers. Wel denk ik dat maatregelen in de loop van de jaren slechts kunnen worden en daardoor aan kracht inboeten, zoals ook de netwerken van bondgenoten in de wijken - bijvoorbeeld van betrokken 'sleutelfiguren' - kunnen opdrogen. Er is met andere woorden reden om het beleid op te frissen, de uitgangspunten nog eens te ijken en de maatregelen op effectiviteit te toetsen.

Met deze brief zet ik daarin een eerste stap. Vanwege de korte tijd sinds mijn aantreden treft u hierna nog geen uitgewerkt en aangepast programma voor de komende jaren: dat wordt u later dit najaar toegezonden. Met deze brief verken ik achtereenvolgens de uitgangspunten waarop het beleid rust en de maatschappelijke ontwikkelingen. Tot slot som ik een beperkt aantal noodzakelijke maatregelen op die de weg effenen voor aanscherping van het beleid later dit najaar.

Eerst wil ik nog twee kanttekeningen plaatsen. Er is, als eerste, de bestuurlijke gewoonte om radicalisering en polarisatie in één adem te noemen en samen te voegen in beleid. Dat is logisch als polarisatie de vorm aanneemt van extremisme waarbij intimidatie en geweld niet meer worden geschuwd. Heftig en soms onverzoenlijk meningsverschil hoort echter thuis in onze democratische rechtsstaat en in onze vrije stad, verrijkt deze ook en is nadrukkelijk geen voorwerp van radicaliseringsbeleid. Beter lijkt het mij te spreken van radicalisering en extremisme.

Ten tweede heeft de kwetsbaarheid van jongeren voor radicalisering vele oorzaken. Goed onderwijs, sport, kansengelijkheid, werkgelegenheid en het stimuleren van democratisch burgerschap helpen jongeren hun plek in onze Amsterdamse samenleving te vinden en hen weerbaar te maken tegen extremistische en radicale invloeden. Het college beschouwt dit als een grote, gezamenlijke verantwoordelijkheid die het radicaliseringsbeleid overstijgt.

Uitgangspunten van beleid

In andere Europese steden hebben we helaas kunnen zien hoe veel leed een aanslag berokkent. Dat Amsterdam sinds de moord op Theo van Gogh is gevrijwaard van die gruwelijkheid biedt geen garantie voor de toekomst. Bescherming van de stad en de inwoners tegen een groot maar nauwelijks zichtbaar en moeilijk grijpbaar gevaar, rechtvaardigt dat er soms onconventionele en ook politiek gevoelige maatregelen worden getroffen. Om bijtijds zicht te krijgen op radicaliserende jongeren en de netwerken waarin zij opereren, moet de overheid zich baseren op vermoedens en zachte signalen. Anders dan bij criminaliteit is er bij radicalisering vaak nog geen verdenking van een strafbaar feit, noch zijn er concrete aanwijzingen dat iemand zich bijvoorbeeld wil aansluiten bij een terroristische organisatie. Toch kan de overheid goede reden hebben om iemand te willen volgen, diens persoonsgegevens, familie en vrienden in beeld te brengen en uiteindelijk in te grijpen in zijn persoonlijke levenssfeer.

Met de vier uitgangspunten die hier onder zijn geformuleerd beoog ik een richtsnoer te geven op basis waarvan ingrijpen wel en niet rechtvaardig kan zijn. Daarbij geldt ook, zoals een Amsterdamse politiemans formuleerde, dat je bij terrorisme en radicalisering niet alleen bestrijdt wat je bedreigt maar vooral beschermt wat je dierbaar is.

- A. Het spreekt voor zich dat de gemeente de grondwettelijke vrijheden respecteert en beschermt. Bij het bestrijden van radicalisering zijn twee grondwettelijke vrijheden met name in het geding:
- De vrijheid van expressie (de vrije meningsuiting en het recht van demonstratie) zijn, zoals Eberhard van der Laan dat mooi formuleerde 'bijkans heilig'. Het betekent dat opvattingen, ook als zij worden ervaren als grof of schokkend, kunnen worden geuit. Alleen als er gevaar is voor de openbare orde of de opvattingen aanzetten tot haat en geweld worden deze begrensd.
 - De geloofsvrijheid. Het staat elke Amsterdammer vrij om te geloven, en daar – binnen de grenzen van de wet – privé en publiek uitdrukking aan te geven. Bij de geloofsvrijheid hoort dat iedereen vrij moet kunnen zijn om deel te nemen aan een geloofsgemeenschap of deze te verlaten. Zoals niemand mag worden uitgesloten van een geloof, kan ook niemand worden gedwongen om te geloven of zich te moeten

voegen naar de regels van een kerk of een geloofsgemeenschap. De vrijheid om te geloven impliceert dat de staat zich niet in laat met geloofszaken of zich mengt in discussies over geloofsrichtingen. Ook orthodoxe gelovigen die een 'zuivere' of 'rechte' leer aanhangen weten zich beschermd door de geloofsvrijheid. Deze verdwijnt als orthodoxie overgaat in fundamentalisme, men een zogenaamd zuivere leer met dwang en intimidatie aan anderen wil opleggen en een agressieve afkeer jegens de democratische rechtstaat en bijvoorbeeld de rechten van vrouwen en homoseksuelen ten toon spreidt. Dan wordt de wet overtreden, vervalt de vrijheid en treedt de overheid op. Dat het geloof ongemoeid dient te worden gelaten geldt voor de Amsterdamse, de Nederlandse maar ook voor buitenlandse overheden. Het is niet acceptabel als Amsterdamse burgers door een buitenlandse overheid met financiële en politieke middelen worden overreed of gedwongen om geloofsopvattingen aan te hangen of uit te dragen.

- B. Alle Amsterdammers mogen zich ge vrijwaard weten van vernedering. Dit betekent dat tegen discriminatie en uitsluiting op grond van ras, religie, sekse, seksuele voorkeur enzovoort consequent wordt opgetreden. Het betekent ook dat de gemeente zelf niet met twee maten meet in de omgang met verschillende geloofsstromingen, etnische groepen of politieke groeperingen. Etnische profilering wordt actief tegengegaan, schending van de privacy en beperking van de bewegingsvrijheid worden zoveel mogelijk vermeden en als het om veiligheidsredenen onvermijdelijk is in ieder geval achteraf verantwoord.
- C. Amsterdam is een open stad waar 180 nationaliteiten leven. Het wordt onleefbaar als er geen tolerantie of openheid is. Daarom verlangen we van elkaar een zekere mate van nieuwsgierigheid: ook naar degene wiens overtuiging je tegenstaat en wiens levensstijl niet de jouwe is. Openheid hoeft niet te betekenen dat we aanzitten aan elkaars dis, of elkaars feesten bezoeken maar wel dat we ruimte voor elkaar maken en in de openbare ruimte soms wat inschikken. Dit betekent ook dat de gemeente open dient te zijn: benaderbaar, dienstbaar en onbevooroordeeld. Openbaarheid van overheidsinformatie is geen gunst die aan Amsterdammers wordt verleend maar een recht waar de gemeente alleen beargumenteerd (als de privacy van individuen of de openbare orde en veiligheid in het geding zijn) van kan afwijken. Tot slot dienen veiligheidsmaatregelen proportioneel en zo terughoudend mogelijk te zijn. 'Fortificatie' van gebouwen en drukke winkelstraten wordt zoveel mogelijk vermeden, net als een 'lock down' van (delen van) de stad zoals in Brussel gebeurde in 2015.
- D. Samen vormen we in Amsterdam een democratische gemeenschap. Het zijn de Amsterdammers zelf die de stad maken, gemeenschappen vormen, het woord voeren en grotendeels de verantwoordelijkheid dragen voor de kwaliteit van de lokale samenleving. Bestuur en overheid dienen wel de voorwaarden hiertoe te scheppen en te zorgen dat de drie uitgangspunten die hierboven zijn genoemd worden gehuldigd. Dat betekent dat de overheid mensen wier stem zacht klinkt versterkt (zoals bijvoorbeeld moslims die vrij willen kunnen geloven maar worden bekneld door extremisten, leden van de LHBTQ+-gemeenschap, vrouwen die klein worden gehouden of jongeren die zich willen roeren in relatief gesloten culturele en religieuze gemeenschappen). Juist met hen zoekt de overheid actief samenwerking en niet met degenen die de uitgangspunten die hier zijn genoemd teniet willen doen.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Algemeen dreigingsbeeld

Het jihadisme vormt de belangrijkste terroristische dreiging in Nederland, ook in Amsterdam. Recent, in *het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland*, heeft de Nationaal Coördinator terrorismebestrijding en Veiligheid dit nog eens bevestigd¹. Vrijwel alle meldingen van radicalisering in onze stad gaan over jongeren die het jihadistische gedachtengoed aanhangen.

Tegelijkertijd is de aard van de dreiging aan verandering onderhevig. Grofweg tussen 2012 en 2015 zagen we het aantal uitreizigers vanuit Europa, en ook Amsterdam, groeien als gevolg van de sterke rekruteringscampagnes van de Islamitische Staat (IS). In diezelfde periode waren er grote aanslagen in Parijs (o.a. Bataclan in november 2015 en Charlie Hebdo eerder dat jaar), de metro van Brussel en het vliegveld Zaventem (maart 2016) de promenade van Nice (juli 2016) en de kerstmarkt in Berlijn (december 2016).

Inmiddels kunnen we spreken van een verschuiving van 'aangestuurde' aanslagen naar aanslagen die zijn 'geïnspireerd op'. Het merendeel van de recentere aanslagen met een jihadistisch oogmerk zijn gepleegd met gemakkelijk voor handen zijnde wapens zoals messen, hamers of auto's. Er zijn voorbeelden te over: de aanslag op resp. politieagenten in Luik (mei 2018), de Westminster Bridge en London bridge in Londen (maart en juni 2017) en op het Ariana Grande concert in Manchester (mei 2017). Het grote verschil is dat individuen, geïnspireerd door IS, over gaan tot geweld in Europa zonder dat IS een sturende of organiserende rol heeft.

Dit wordt wel actief door IS gestimuleerd. Zoals onderzoeker Peter Neumann van het International Centre for the Study of Radicalisation (ICSR) stelt is de boodschap van IS aan jihadisten het afgelopen jaar geweest: 'blijf waar je bent', en '*hit them where it hurts most*'². Ondanks dat IS militair is verslagen, heeft de jihadistische ideologie nog grote aantrekkingskracht: "*The Islamic State has never just been a territorial project, but also a utopia and a transnational terrorist network, which has attracted and inspired tens of thousands of followers from all over the world*"³. De oorlog in Syrië en de verdediging van het kalifaat golden de afgelopen jaren voor jihadisten als rechtvaardiging voor de gewapende strijd. Nu is het huidige geweld in Europa een doel op zich.

Na het militair verslaan van IS is het risico op radicalisering met andere woorden niet verdwenen. De context waarbinnen het zich afspeelt is veranderd, en dus ook de wijze waarop het zich manifesteert in Amsterdam. In het voorkomen en tegengaan van radicalisering is het nu van groot belang de opgedane kennis en aandacht vast te houden. Zo schrijven de verantwoordelijke ministers⁴: "*De blijvende dreiging van radicalisering vereist echter dat we nu niet mogen verslappen. Het is van groot belang om deze basis vast te houden, waar nodig te versterken en duurzaam in te bedden, zodat kennis en structuren beschikbaar blijven.*"

¹ Zie Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 47 (maart 2018) van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV). P. 1.

² Neumann, P., ICSR insights (2018) "ISIS and terrorism in Europe: whats next?".

³ Idem.

⁴ Brief van de ministers van SZW, JenV, VWS en Onderwijs en Media over preventie van Radicalisering (26 april 2018).

Naast islamitisch jihadisme zien we de laatste jaren ook vaker politiek extremisme waarbij sprake is van vernielingen en geweld. Landelijk zijn er de afgelopen jaren een aantal (gewelds)incidenten geweest tegen vluchtelingen en moslims vanuit extreemrechts. De meest bekende voorbeelden zijn de brandbom die in februari 2016 naar een moskee in Enschede werd gegooid, de varkenskoppen die zijn neergelegd bij moskeeën op verschillende plekken in Nederland en het verzet tegen de komst van asielzoekerscentra dat op een aantal plaatsen gepaard ging met vernielingen en geweld⁵. Echter, "de groei en steun die extreemrechts groeperingen in 2015-2016 doormaakten, beklijft niet"⁶. Volgens de NCTV neemt de ernst van de geweldsdreiging uit rechts-terroristische hoek in Europa toe, er zijn echter geen aanwijzingen voor een vergelijkbare geweldsdreiging in Nederland⁷. De driehoek in Amsterdam onderschrijft dit beeld, al hebben incidenten waar extreem rechtse organisaties bij betrokken zijn geweest veel commotie gegeven. Zo werd er begin dit jaar een onthoofde pop neergelegd bij een moskee in Amsterdam Noord, en protesteerde de groep "Identitair Verzet" in het najaar van 2017 korte tijd op het dak van een Islamitische school. Vanuit extreem links hebben we o.a. de bekladding gezien van het Amsterdamse debatcentrum De Rode Hoed bij een lezing van Forum voor Democratie en het bekladden van de voordeur van politiek leider Thierry Baudet. Onderzoeker Van Beke schrijft "*dat de links-extremistische scene in Nederland – zeker in vergelijking met het buitenland – weliswaar klein is, maar wel degelijk nieuwe aanwas kent. Wie deze personen zijn, wat hen drijft en welke risico's daarmee samenhangen is vooralsnog niet bekend.*"⁸ De driehoek is alert op de ontwikkeling van politiek extremisme, de samenstelling van netwerken en de eventuele aanwas van nieuwe volgers.

Als derde zien we dat internationale gebeurtenissen hun weerslag hebben op de verhoudingen in Amsterdam en kunnen worden aangegrepen voor vernielingen en geweld. Voorbeelden hiervan zijn:

- Vernieling van het Joodse restaurant HaCarmel (december 2017);
- Het gooien van molotovcocktails naar het Turkse consulaat door een Armeens-Koerdische man (augustus 2018).
- De Koerdische demonstratie tegen de Turkse aanval in Afrin (januari 2018).

Ontwikkeling jihadistische netwerken en daderschap

Onderzoek van het ICSR uit 2016 toont het risico aan van vermenging tussen criminele en jihadistische netwerken en milieus: "*What we have found is not the merging of criminals and terrorists as organisations but of their social networks, environments, or milieus. Criminal and terrorist groups have come to recruit from the same pool of people, creating (often unintended) synergies and overlaps that have consequences for how individuals radicalise and operate. This is what we call the new crime-terror nexus*".

In Amsterdam baart de ontwikkeling van salafistische netwerken zorgen. In 2017 heeft het WODC een onderzoek uitgevoerd naar de salafistische moskeeorganisaties in Nederland. Het

⁵ <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/protest-tegen-asielzoeker-wordt-groter-en-grimmiger-b05beb6d/>

⁶ Anne Frank Stichting (mei 2018), "Factsheet Extreem rechts in Nederlandse gemeentes", p. 14.

⁷ Idem, p. 15.

⁸ WODC, Ministerie van Justitie en Veiligheid (augustus 2018), "Links extremisme in beeld".

WODC stelt: *“Een groeiend aantal moskeeën in Nederland lijkt onder invloed van de geloofsleer die het salafisme predikt.”* En, *“het kabinet heeft daarbij haar zorg uitgesproken ‘over die personen en die organisaties die vanuit bepaalde salafistische leerstellingen aanzetten tot haat, onverdraagzaamheid en afzondering en die de vrijheid van anderen proberen in te perken.’*⁹ Ik deel deze zorg. Ook in Amsterdam lijkt er een groeiend aantal moskeeën te zijn waarvan het bestuur, de vaste imam, externe sprekers en de bezoekers het salafistische geloof aanhangen of prediken. Soms helt dit over van orthodoxie naar een fundamentalistische, agressieve afkeer van de democratische rechtsstaat en van de gelijkwaardigheid van bijvoorbeeld vrouwen en homoseksuelen.

In Amsterdam zitten op dit moment 59 personen in de Integrale Persoonsgerichte Aanpak – Radicalisering (IPGA-R) vanwege (een vermoeden van) radicalisering. De gemeente werkt hierbij nauw samen met politie, Openbaar Ministerie, Raad voor de Kinderbescherming, Reclassering Nederland, Arkin en de Jeugdbescherming. Dit aantal is al een paar jaar nagenoeg gelijk. In de casuïstiek wordt vaak de afwezigheid van een vaderfiguur geconstateerd, zowel fysiek als mentaal, met negatieve gevolgen voor de erkenning van autoriteit. In veel gevallen is er sprake van huiselijk geweld. Zeker de helft van de personen in de IPGA-R heeft een criminele achtergrond (veelal kleinere strafbare vergrijpen zoals diefstal en drugsdelicten) en vaak is er sprake van persoonlijkheidsstoornissen of andere psychologische problemen. Meestal ontbreekt er een positief netwerk rond deze personen. Het overgrote deel van de geradicaliseerde personen in Amsterdam (en Nederland) is man. Vrouwen maken ongeveer 20% uit van het totaal aantal personen in de IPGA-R. De afgelopen jaren is er wel meer aandacht gekomen voor geradicaliseerde (jonge) vrouwen. De AIVD geeft in de rapportage *“Jihadistische vrouwen, een niet te onderschatten dreiging”* aan dat vrouwen cruciale rollen vervullen in het Jihadistische netwerk.¹⁰

Bijzondere aandacht verdienen de terugkeerders uit strijdgebieden die druppelsgewijs Amsterdam bereiken. Zij worden in eerste instantie door het OM vervolgd. In sommige gevallen gaat het om mannen die hun vrouw en (minderjarige) kinderen in het strijdgebied hebben achtergelaten. Sommige terugkeerders zijn veroordeeld voor terroristische misdrijven en hebben hun straf binnenkort uitgezeten. Indien het gedachtegoed niet is veranderd, kan van hen een risico uitgaan als zij opnieuw aansluiting vinden bij Jihadistische netwerken. Ook kan er een risico ontstaan als het Nederlanderschap wordt ingetrokken maar de persoon in kwestie niet kan worden uitgezet.

Maatregelen

De Directie Openbare Orde en Veiligheid (OOV) die ik begin deze zomer aantrof, maakt een professionele indruk. Dat geldt ook voor het programmeerteam radicalisering waar met deskundigheid en toewijding en in nauwe samenwerking met stadsdelen, politie, AIVD, NCTV enz. wordt gewerkt. Ook in de Amsterdamse driehoek tref ik open, snelle en constructieve samenwerking. Het beeld, als zou de linkerhand niet weten wat de rechterhand doet (dat de afgelopen weken door publicaties in NRC ontstond), dat men opzettelijk zaken voor elkaar

⁹ WODC, (oktober 2017) *“Salafistische moskeeorganisaties in Nederland; markt en competitieve voordelen nader onderzocht”*.

¹⁰ AIVD (november 2017), *“Jihadistische vrouwen; een niet te onderschatten dreiging”*.

verborgen houdt, komt niet overeen met de werkelijkheid. Wel leiden de verschillende verantwoordelijkheden en bevoegdheden in het beschermen van de veiligheid en openbare orde, in opsporing en vervolging ertoe dat niet altijd op alle plekken gelijktijdig dezelfde informatie beschikbaar is.

Het Amsterdamse antiradicaliseringsbeleid is in jaren opgebouwd en telkens aangescherpt. Er zijn grote fluctuaties geweest in menskracht en middelen, n.a.v. wijzigingen in de terroristische dreiging en nieuwe inzichten in wetenschap en beleid. Het programmateam radicalisering heeft de afgelopen jaren geïsoleerd en resultaatgericht gewerkt, met netwerken die voor een deel tot een eigen kennissenkring hoorden. Bovendien schoot de aandacht voor integriteit en screening bij OOV tekort.

Ik deel de analyse van de Taskforce en in de Quicksan, die ook is overgenomen in de brief van 21 juni jongstleden. In aanvulling op die brief en ter voorbereiding op de inhoudelijke notitie stel ik een aantal aanvullende maatregelen voor.

1. *Aanscherping van het integriteitsbeleid*

Het Bureau Integriteit zal extra eisen formuleren voor medewerkers die met heel vertrouwelijke informatie omgaan, en de screening van personeel aanscherpen. Dit betekent dat er in de selectieprocedure naast het opvragen van een VOG referenties worden ingewonnen, openbare bronnen worden onderzocht en er op basis van een uitgebreide checklist over integriteit wordt gesproken. Met de minister van BZK ga ik in overleg om het aantal functies uit te breiden dat door de AIVD wordt gescreend. Aan nieuwe contracten voor externe inkoop en inhuur worden, in aanvulling op het Protocol Inkoop, zo nodig extra eisen in professionaliteit en integriteit gesteld. De bestaande contracten externe inkoop/inhuur worden ook aan de nieuwe eisen onderworpen. Als externe partijen niet aan die eisen voldoen worden de contracten beëindigd.

2. *Versterken van het Meld- en Adviespunt Radicalisering*

In 2017 en 2018 was er een afname van het aantal meldingen. Dit zou kunnen wijzen op minder radicalisering maar logischer is te veronderstellen dat de bekendheid van het meldpunt niet groot genoeg is. De Directie Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) wordt gevraagd te onderzoeken of het meldpunt op scholen, bij sportclubs, bij (jeugd)zorginstellingen bekend is en in welke mate professionals het meldpunt gebruiken voor het afgeven van signalen over radicalisering. Zo nodig worden extra maatregelen getroffen waarover de Raad in het najaar wordt geïnformeerd.

3. *Opbouwen van een solide wetenschappelijk netwerk*

Het, in de brief van 21 juni aangekondigde onderzoek naar de samenwerking met (orthodoxe en salafistische) Islamitische organisaties, heb ik – in goed overleg met de onderzoekers – ingetrokken. Hoewel ik de analyse van professor Beatrice de Graaf deel dat het van groot belang is dat het beleid wortelt in recente wetenschappelijke bevindingen, kies ik een andere benadering.

Het netwerk van wetenschappers dat in Nederland geldt als toonaangevend op het terrein van radicalisering wordt regelmatig uitgenodigd om te adviseren over nieuwe maatregelen en de richting van het beleid. De bedoeling is om een denktank te

vormen van wetenschappers en denkers die zowel op het niveau van de beleidsmaatregelen als op de maatschappelijke ontwikkelingen en normatieve uitgangspunten gevraagd en ongevraagd advies geeft. In overleg met de denktank kunnen er bij de start van nieuwe maatregelen ook deelonderzoeken worden uitgezet. Daarbij zorgt de gemeente dat haar data (met respect voor privacy en veiligheid) gemakkelijk toegankelijk zijn voor wetenschappelijk onderzoek.

4. *Het vaststellen van de rol en positie van sleutelfiguren en van netwerken van burgers*

Uit de Quickscan van professor De Graaf blijkt dat het onderscheid tussen professionele inzet en vrijwillige betrokkenheid van burgers onduidelijk is geworden. Radicaliseringsbeleid drijft grotendeels op de bereidheid van Amsterdammers om jongeren die dreigen af te glijden naar radicaliteit in hun nekvel te grijpen, op te voeden, te corrigeren en een alternatief aan te reiken. Zij doen dat als ouders, vrienden, buurtbewoners, leraren, geloofsgenoten enz. Zij kunnen hen ook, gevraagd en ongevraagd, in contact kunnen brengen met professionele instanties.

De komende maanden herdefiniëren wij de rol en positie van 'sleutelfiguren' en beginnen we met de opbouw van nieuwe vrijwilligersnetwerken.

Bijvoorbeeld het aandeel dat vrouwen (als moeders, zussen en vriendinnen) kunnen hebben in het tegengaan van radicalisering wordt tot nu toe weinig benut. In het najaar wordt daartoe een voorstel gepresenteerd.

5. *Aanpassing van het bestuurlijke instrumentarium*

Het bestuurlijke instrumentarium is aan beperkingen gebonden bij anti-integratieve, antidemocratische uitingen. Terugkerende kwesties zijn sprekers met een radicale, jihadistische boodschap of (salafistische) moskeeën die geld ontvangen uit landen als Koeweit en Saoedi-Arabië. De gemeente kan (religieuze) organisaties bij vergunningen, subsidies, een gronduitgifte, of huurovereenkomst, op grond van de Beleidsregel Integriteit en Overeenkomsten (BIO) en de Wet Bibob om financiële openheid vragen. Bij controversiële sprekers kan de gemeente zogeheten 'schurende' gesprekken met de organisator of de verhuurder van de locatie aangaan. In het uiterste geval kan de 'Balie-lijn' worden ingezet, waarbij politie en (soms) het OM in de zaal aanwezig zijn om na te gaan of er strafbare uitingen zijn.

Soms is er echter behoefte aan stevigere maatregelen en blijkt de gemeente daartoe niet de instrumenten te hebben. In overleg met de G4, de NCTV en andere relevante partners maak ik de komende maanden een inventarisatie van de eventuele tekortkomingen in het bestuurlijke instrumentarium en bereid ik een voorstel voor aanpassing voor, onder voorbehoud van rechtstatelijke waarborgen.

6. *Versterken van de informatiepositie en –uitwisseling in de driehoek*

Na berichtgeving in de NRC dat gebrekkige informatie-uitwisseling in de driehoek ertoe zou leiden dat de gemeente niet meer weet wie is geradicaliseerd¹¹ zijn de

¹¹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/08/01/amsterdam-had-jarenlang-geen-zicht-op-veronderstelde-jihadronselaars-a1611883>; <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/08/07/amsterdam-weet-niet-meer-wie-er-geradicaliseerd-is-a1612430>

genoemde cases nagelopen. Op geen enkel moment zijn de betrokken personen uit het zicht van één van de driehoekspartijen geweest of is de veiligheid in het geding geweest. Wel ontstond door onvoldoende zicht op elkaars verantwoordelijkheden en bevoegdheden onrust. De komende maanden wordt de samenwerking versterkt. In de driehoek leeft de wens om een optimale, gezamenlijke informatiepositie te hebben. Dit geldt met name voor de kennis van de overlap in personen in resp. criminaliteit en jihadistische netwerken, ronselen en jihadistische netwerken. De komende maanden wordt hier onderzoek naar gedaan.

Zoals gezegd lopen de bovenstaande maatregelen vooruit op de inhoudelijke notitie dit najaar waarin ik een aangepast programma radicalisering en extremisme presenteer. In de aanloop daar naartoe wil ik u actief uitnodigen om praktische maatregelen voor te leggen zodat die kunnen worden getoetst op rechtsstatelijkheid en uitvoerbaarheid en eventueel in de notitie kunnen worden opgenomen.

Met vriendelijke groet,

Femke Halsema
burgemeester

